

United States Holocaust Memorial Museum

Interview with Vasile Luchian
RG-50.572*0033

Numele și prenumele interviuatului: Vasile Luchian

Data nașterii: 1921

Locul nașterii: Limbenii Noi, Republica Moldova

Rola interviului: RG-50.572.0033.01.01

Data interviului: 25 septembrie 2006

Vasile Luchian s-a născut în anul **1921**, în satul **Limbenii Noi** și a fost interviuat cu privire la acțiunile împotriva evreilor care au avut loc în localitatea sa, la începutul celui de-al Doilea Război Mondial.

El relatează despre **coloanele de evrei** din toată Moldova pe care le-a văzut că au fost aduse în **lagărul** de lângă localitate. El spune că a auzit de la oameni că acolo au fost **14.000 de evrei**, dar el apreciază că au fost circa **8.000 de persoane**. Ca **premilitar**, el spune că a mers de multe ori și a păzit lagărul, a văzut condițiile de acolo, dar și cum erau duși la groapă în fiecare zi între 3 și 10 evrei care mureau. El spune că de acolo, unde au stat cam **două luni**, au fost duși către **Mărculești**.

Vasile Luchian mai spune că în lagăr erau și evreii din localitate, dar că pe două fete le-a revăzut după război în Bălți.

[01]:00:00:00 - [01]:32:12:24

Question: Spuneți-mi, vă rog, numele de familie și prenumele.

Answer: Luchian Vasile Nicolaevici.

Q: În ce an mata te-ai născut ?

A: **1921**, la 8 ianuarie.

Q: Dar unde te-ai născut ?

A: În **Limbenii Noi**.

Q: Când s-a început războiul mata unde te aflai ?

A: Tot în sat, când s-a început, în sat. Dar când ne-au luat ne-au dus la Stalingrad.

Q: Ți aduci aminte dacă în sat înainte de război locuiau evrei sau nu ?

A: Înainte de război, da, locuiau evrei.

Q: Spuneți-mi, vă rog, numele de familie și prenumele dumneavoastră.

A: Luchian Vasile Nicolaevici.

Q: Anul nașterii.

A: 1921, la 8 ianuarie.

Q: Locul nașterii.

A: Limbenii Noi.

Q: În anul **1941**, când s-a început războiul, unde erați ?

A: Aici pe loc.

Q: Știți cumva dacă în satul în care v-ați născut și trăiați erau evrei ?

A: Erau **două familii de evrei**.

Q: Îți amintești mata cum se numeau ei ?

A: **Dănilă Landis**, acesta cu familia, și **Avrum**, dar familia nu știu.

Q: Dar acesta care era Dănilă Landis avea și copii ?

A: Aveau. Aveau. Au fost **Șmil, Haim, Idlic** și **Astra, Liuba**, vreo trei fete, **Freida**. Aveau trei fete și trei băieți.

Q: Știi mata ce s-a întâmplat cu astea două familii de evrei în timpul războiului ?

A: Nu știu, ce pot să spun eu, că i-au luat pe dâșii aici în lagăr. Dar ce pot să spun, ce s-a întâmplat cu dâșii, nu, cu a lui aceia, cu Astra a lui Dănilă, m-am întâlnit, cu Freida, m-am întâlnit în Bălți după război încă, prin Bălți le-am văzut, am vorbit cu dâșele.

Q: Dar cu ceilalți ?

A: Cu **Herșcu** a lui Avrum iar m-am întâlnit după război, dar cu băieții lui Dănilă Landis nu m-am întâlnit nici cu unul.

Q: Ai văzut mata alți evrei și ai văzut ceva ce ține de soarta evreilor în timpul la Al Doilea Război Mondial ce poți să ne povestești ?

A: Ei, ce pot să povestesc ? De povestit pot să povestesc așa cum era în **lagăr** aici, cum ...

Q: A fost lagăr aici ?

A: Aici a fost lagăr și îi țineau, erau mulți și nu aveau ce mânca, dau tot ce aveau de pe dâșii pe mâncare și copiii mici erau care cu mamele veneau așa și umpleam câte un buzunar de perje ori de pepeni și când veneam așa copiii mici îmi făceam parcă milă, că ei veneau așa toți la mâncare, mici, ce să, era o jale mare.

Q: Dar cine a făcut lagărul aici ?

A: Lagărul aici a venit din **România**, de peste Prut când de acum, când a venit armata încoace, că i-au luat, de acum i-au strâns așa pe toți și i-au adus aici.

Q: Mata ai văzut cum i-au strâns ?

A: I-au adus coloane, dar de pe unde, de prin toate părțile, din toată Moldova, de unde i-a adus...

Q: Dar mata ai văzut cum au adus coloana ?

A: D'apoi cum dacă veneau cu căruțele atunci, nu cu mașini, dar cu căruțele, i-au încărcat în căruțe și...

Q: Și câte zile a venit coloana ?

A: Iaca, câte zile, cât a ținut iaca atunci, apoi până i-au strâns pe toți, pe urmă de acum nu știu, că aici au șezut vreo două luni cât o fi șezut, ca așa.

Q: Dar cât a fost aici, dacă spuneți că a fost două luni lagărul, da ?

A: Da.

Q: Îi aduceau în fiecare zi ?

A: I-au adus și din acolo îi aduceau și dincoace, din toată Moldova, și unde îi pregătea nu știu, dar așa am auzit că la **Mărculești** îi ducea încolo, dar unde ....

Q: Dar eu vreau să înțeleg dacă pe dânșii i-au adus acolo, cât timp, o zi, două sau mai multe, în fiecare zi veneau oameni în lagăr, cum era ?

A: Veneau atunci până i-au strâns pe toți, nu în fiecare zi și în fiecare zi, veneau cât acolo cât a ținut că aceea nu a ținut mult, două săptămâni i-au strâns pe toți.

Q: Așa. Dar pe urmă lagărul încă a mai șezut, da ?

A: Lagărul a șezut încă mult, cam **vreo două luni** aici.

Q: Dar mata cam de câte ori ai văzut coloanele cum îi aduceau ?

A: Ei, cum dacă eu dormeam iaca acolo cu baba asta, era tânără, pe prispă. Erau casele nu chiar așa, mai bune, și ei treceau așa de acum dincolo aici și veneau și aici îi opreau, aici a fost la boieri, un serai lung a fost, și apoi aici i-au strâns pe toți, au încăput toți evreii din Moldova.

Q: Înseamnă că mata i-ai văzut de mai multe ori, da, cum îi aduceau și cum treceau pe alături ?

A: Dar cum, ce ?

Q: Dar cam când veneau cât de mare era coloana ?

A: Ei cum să spun, iaca așa cam veneau câte **10, 15, 20 de căruțe** și încărcate așa cu perne, cu oghialuri, cu toți copiii și care încăpeau copiii îi mai luau poate în căruță și femei, dar ei mai mergeau pe jos în urma căruței.

Q: Și veneau cu pază sau nu ?

A: Ei, cum, vorbă să fie, cum nu cu pază, cu armată îi aduceau.

Q: Și multă pază era ?

A: Ei, îi aducea, că nu multă pază, că pe dânșii dacă au venit acolo pricaz, asta cine știe cum a fost acesta, apoi îi aduceau 3, 4 soldați, că ei în coloană, de unde i-au strâns de acolo poate, cine știe.

Q: Și soldații erau înarmați sau nu ?

A: Înarmați, cu puști.

Q: Erau pe jos sau erau călare ?

A: Pe jos, pe jos și ei, ca și cum ar merge la front, știi.

Q: Dar erau numai **soldați români** sau erau și nemți ?

A: Nemți nu am văzut, dar nemții aceia, asta e limba lor, dar soldați români, români aici au fost, dar în alte părți poate au fost și nemți, de unde știm. Acolo în România, acolo auzeam că nu i-a luat, numai le-a luat drepturile, dar la noi când au intrat în Moldova i-a strâns pe toți, nu că drepturile să ia, dar de acum i-au luat chiar cu totul.

Q: Și oamenii aceia care i-ați văzut în convoi, cum arătau ei, cum erau, în ce stare ?

A: Care ?

Q: Din convoi, evreii pe care îi duceau în convoi.

A: Ei, erau scârbiți, săracii, aveam prieteni, unul la Folești, **Iancu Wasserman**, și ne-am întâlnit, el de la Folești, eu dacă coseam haine la timpul acela atunci și el când m-a văzut: „ce faci ?” „ce pot să-ți fac ? Iaca nu pot să-ți fac nimic.”

Q: Iancu Wasserman ați spus că îl chema ?

A: Da, Iancu Wasserman, familia Wasserman, dar pe dânsul Iancu. Și a prins a plânge, ce să-i fac, cum puteam să-i ajut eu ?

Q: Ați mai cunoscut și pe alții ?

A: Dar cum ? Era unul Ancel de pe la (stop)

Q: Așa ai spus că erau scârbiți.

A: Scârbiți ei, normal că scârbiți, mata la așa ceva ar fi bucurie dacă, ferească Dumnezeu.

Q: Și în lagăr, mata i-ai văzut și cum ședeau și în lagăr ?

A: Dar cum ? Ei ședeau aici toți, i-au ticsit la în seraiul acesta, un grajd na, și acum este, așa se începe de la casa aceea și până la strada asta aici, cum merge șoseaua asta, așa de mare era grajdul acesta, și au încăput toți, încăpeau acolo, încăpeau mii și mii.

Q: Dar era împrejmuț cu ceva lagărul acela sau era ?

A: Lagărul cum era ? Lagărul era cu copaci așa, că boierii au pus copaci, și așa, și așa, era un fel de gard făcut, ogradă, dar sârme nu au fost, sârme nu au fost că ei nu se mai duceau, nu fugeau. Cum poate să fugă, de acum știe că oriunde are să fugă tot are să-l găsească. Dar ei se duceau prin sate, îi luau oamenii și lucrau și se hrăneau, îi hrăneau, le dau mâncare.

Q: Dar erau păziți în lagăr acolo ?

A: Erau păziți, îi păzeau, erau ăștia, gardiștii ăștia, cum erau din România, soldații ăștia care cum se numește, caporal, sergent, mai sus, ăștia gradații, și era cum se spune punctul aici, ștab, și...

Q: Dar mata ai fost vreodată la lagăr acolo ?

A: Dar cum, ce ? Cum, dacă ne lua de acum, ne învăța să ne ia, că ne pregătea de război. Și ne puneau, iaca șezi acolo la poartă, poartă era, dar gard .... putea să iasă, dar ei nu ieșeau, nu ieșeau că se temeau, cum să iasă.

Q: Și vă puneau să păziți sau ce să faceți ?

A: Ei, ne puneam să ședem la poartă, ei, cum ar fi ciobanul la oi. Dar ce, puște nu aveam, nimic nu aveam. Ei erau cu puști, aveau puști, dar tot nu umblau cu puștile așa ca să.

Q: Dar câți mai erați ca mata așa, încă câți din ăștia ?

A: Ei, câți.

Q: Care tineri din ăștia, care ai spus că ....

A: Tineri de ăștia erau din poți să spui așa, de anul [19]19 și până la, 19 născuți din, și până în [19]22, așa ăștia erau câte .... Eu, din anul meu am fost 26, numai din anul meu, dar din atâția ani ....

Q: Și cum veneau, vă puneau pe toți odată să veniți sau cum ?

A: Numai, iaca, mă puneau azi pe mine și apoi mâine puneau pe altul, dar alții erau și flăcăi, dar eu ce, de acum eram bucuros, că aveam și de lucru acasă, de acum aveam și o fetiță care s-a născut pe atunci. Că apoi când m-a luat la războiul acela la front, apoi oleacă mă mai susțineau ei, dar ăștia care erau băieți, flăcăi, ăștia zi și noapte umblau acolo.

Q: Unde zi și noapte umblau ?

A: Ei se ghijureau, cum se spunea.

Q: Așa, erau de serviciu acolo ?

A: Da. Îi păzeau.

Q: Dar cam câte câți odată oamenii chema la pază acolo din sat ?

A: Pune unul la colțul acela, și unul la poartă și apoi unul la colțul ăstalt, că era liceul de acum, că erau mulți, și se făcea liceul, de acum nu mai era rușine. Dar îi puneau toți pe ....

Q: Și cam vreo 3 se primește sau cum ?

A: Ce ?

Q: Cum ai spus mata, că unul la colțul acesta, unul la colțul acela ....

A: Da, la colțul acela, ședea acolo ca să nu, că venea lumea la gard, la, așa la lagăr și le aduceau pâine. Mulți veneau, veneau și din satele din apropiere, nu numai din satul acesta, și Limbenii ceilalți, veneau tocmai de pe la **Logofteni**, de la **malul Prutului**, au auzit că sunt

aici și veneau, le aduceau pâine, le dau mâncare, se uitau. Și dacă punea unul la colțul acela, dar unul dincolo, dar unul era de acum aici, și la poartă de acum, că de acum pe poartă intrau care veneau și.

Q: Dar soldați ca câți păzeau în același timp ?

A: Poftim ?

Q: Dar soldați câți erau ?

A: Soldați erau, era ștabul acolo și aveau treabă acolo și veneau și cu dânsul vorbeau și erau, făcea periclicica asta, cum se spunea, nu știu, apelul acesta, un evreu știi, și apoi făcea periclicica, o făcea în toată săptămâna, apoi făcea o zi întreagă dacă îi gătea așa, că erau mulți.

Q: Dar cam câți erau ? La număr.

A: La număr, la număr, ei ziceau că au fost **14.000**, dar nu cred eu. De unde poți să știi, că numai ei știau, și pe noi ne mai chema și spunea: ai atâția, dar așa cam la **8.000** numaidecât au fost. Numaidecât au fost la 8.000. dar ei zicea la 14.000, nu cred să fi fost 14.000.

Q: Și erau, cine erau, ce fel de, bătrâni, tineri, femei, bărbați ?

A: Da, erau și, ei, și de acum ei singuri atunci dacă îi vezi, singuri ei pe dânsii de acum nu se... dacă ei holodouca, nu au ce mânca, și dacă îi aducea unul și îi da la altul, la acela, darăștia de acum nu aveau. Dar aceia, soldații aceia care veneau, veneau la acela care mai mare, făcea el, se suia pe o tribună înaltă și apoi făcea, îi striga pe familii, și apoi aceia soldații, aceia gradați veneau de la ștab și cu acela vorbeau, se suiau și ei, vorbeau. Parcă erau frați, cu acela vorbeau, că acela, dar cu aceilalți cu toți, nu vorbeau.

Q: Care era responsabil, evreu care era responsabil, de acela vorbiți, da ?

A: Da, da, acela. Ferească Dumnezeu, nu doresc eu așa. Am petrecut asta, am petrecut asta și am petrecut și altele, când ne-a dus pe Volga, de acum ședeam și noi câte 3 zile ....

Q: Dar vreau să știu cum erau oamenii în lagăr ? Cum arătau ei, ce făceau în fiecare zi, cum trăiau acolo în lagăr ?

A: Ei, ce ? Ședea acolo în lagăr, dacă care ei se duceau la lucru și lucrau, dar alții erau bătrâni, babe. Și de acum îi aducea, aveau și ei, îi aduceau și lucrau și aveau și ei mâncare. În sat se duceau. Care atunci în timpul acela scărmanau la lână, torceau la lână și se duceau astea și ele de tors nu știau, dar de scărmanat, de rupt lână știau și evreii. Și de acum le aduceau și lor mâncare. Și erau și bătrâni, oamenii tot așa evrei, și tot le aducea, tot din sat. Ei, știi, de acum nu dovedea cu pâinea, dar le aduceau și păpușoi fierți, și păpușoi copti, mai era o jale mare.

Q: Și mata se primea că cât de des te duceai acolo la lagăr ?

A: Eu ?

Q: Da.

A: Eu eram aici în mahala, de câte ori mă duceam la tata meu, de atâtea ori treceam la lagăr. Dar ce să fac ? Aveam ceva le dam, dar dacă nu aveam .... Asta la copii, dar ei se duceau, căutau de lucru evreii, încă aici a tras năvodul odată și i-au luat pe vreo 4 evrei și 2 s-au înecat în el.

Q: Cine a tras năvodul ?

A: Trăgea statul, care va să zică, venea, că armata, și i-au luat și pe dânșii, că oamenii erau ocupați și la lucru, că atunci.

Q: A, i-au luat să ajute ?

A: Da, i-au luat să ajute și ei s-au dus singuri și 2 s-au înecat în el.

Q: Mata ai văzut cum s-au înecat ?

A: Nu, eu nu am văzut, dar au venit ăștia care au fost, care au tras, că eu nici nu am fost acolo, nici nu m-am dus.

Q: Dar le dădea voie să se ducă în sat și să lucreze ?

A: Dar cum ? Să îl lași omul să moară ? Îi da voie să se ducă și să se hrănească.

Q: Dar ei apoi veneau înapoi, nu încercau să fugă ?

A: Ei, unde să fugă bietul om, unde să fugă ? Nu aveau unde să fugă, veneau aici, aici de acum era casa.

Q: Dar nimeni niciodată nu a încercat să fugă din lagăr ?

A: Nimeni, ferita-r Dumnezeu, unul nu a... unde să se ducă, unde să se ducă ? Nu puteau să se ducă nicăieri.

Q: Dar cum se purtau soldații cu dânșii ?

A: Soldații nu se purtau chiar așa rău, că încă se mai gândeau, dar de acum ei știau la ce îi pregătește, că știu că unul de aici era, că în fiecare sat este câte un nebun care așa, și s-a aninat de, unul nu știa ce, chiar o evreică trecea și o puneă să facă cruce, era o răstignire aici, dar acela nu știa, că acesta era în legătură cu miliția, dar atunci miliția nu era, ce, armata era mai mare. Și o puneă să facă cruce să vadă, eee, e evreu acesta, dă-i pace, dar acela, un sergent vine: „măi, nu le e de ajuns cât au ei pe capul lor, și tu ? Iaca acum te pun pe tine!”. Când a venit la dânșul și a înțepenit acela cât era de .... era un hoț, pe toți. Așa în fiecare sat este câte unul din ăștia, și le ținea departe, dar acolo în lagăr .... Dar în lagăr nu se ducea, ce are să se ducă soldatul în lagăr, de ce să se ducă, el șade acolo de pază, se gândeau și ei. Ei aveau ce mânca, că pe dânșii îi hrănea statul, că era armată, dar ăștia se hrănea cât putea și le aducea femeile de aici din, mai mult femeile se ocupau cu asta decât oamenii. Oamenii ce să vie cu pâine, femeile făceau milă de ....

Q: Dar ăștia tineri care erau din sat și care mata ai spus că tot vă chemau ca să păziți lagărul, vă dădeau voie să intrați și înăuntru sau erați afară numai ?

A: La poartă.

Q: Dar înăuntru puteați să intrați ?

A: Dar cum ? Treceam, treceam și de multe ori treceam iaca la tata meu trecea încolo, dar eu de aici de la colț la grajd mă duceam chiar drept, mergeam.

Q: Și ce trebuia, iaca, să mai faceți, ce vă punea, ce alte obligații mai aveți în afară de a păzi ?

A: Ei ce, altceva nu, ce să spun dacă nu, eu... Poate că alți ca ăștia care îi păzeau și ziua și noaptea, dar eu așa ....

Q: Dar ce făceau aceilalți care îi păzeau și ziua și noaptea ?

A: Tot asta, ei se ghijuleau acolo, dar ei noaptea nu se duceau de acolo, că dormeau acolo, că era și cald, dormeau și pe afară, dacă așa .... Grajdul acesta era mare, dar ei puteau să nădușe acolo atâția, dar așa dormeau și prin buruiene.

Q: Și se auzeau ceva sunete când vorbeau ceva, spuneau ceva când erați în lagăr sau ce auzeai mata de la evrei, ce se auzea ?

A: Ei ce, tot aveau și ei, aveau și ei Biblia, că tot îi vedeam că citeau, aveau Biblia, tot cărți din astea care, cum .... E evreu, e evreu, dar Biblia tot, ori a lor ori a noastră e tot aceeași.

Q: Ai văzut mata odată să îi împuște pe cineva ?

A: Nu am văzut, că nu am fost, că cum pot să-i împuște ziua ? Dar noaptea care poate cum s-au dus pe la lucru, pe undeva, pe atunci era și obor, cum se spune, se strângea grâu, și îi lua și pe la legat, la snopi. (stop)

Q: Și spuneai mata că îi lua la strâns roada ?

A: Da. Îi lua la legat la snopi, atunci noaptea și se auzea împușcături, atunci se auzea, că aici nu era, aici a fost pădure, și apoi de la vale de pădure era, oamenii, pământul lor. Și apoi atunci se auzeau împușcături, dar eu nu am fost, ce să zic.

Q: Dar nu știi cine împușca ?

A: E, păi atunci numai soldații împușcau, că ăștia nu aveau, numai soldații. ăștia, gradații ăștia, sergenți, caporali, că ei aveau, dar nu a împușcat niciunul. De împușcat nu au împușcat, nici evreică, nici evreu. Nu i-a împușcat.

Q: Și ai mai auzit mata și alte cazuri ? Ai auzit strigăte, ai auzit altceva ?

A: Ei, atunci se auzea el că striga, niște glas de femeie țipând.

Q: Dar de unde se auzea țipând ?

A: De la deal. Iaca, e peste iaz și dacă se aude cineva că strig acolo, răcnește, în sat se aude. Așa și atunci, dacă e noapte, și nu era departe, de la marginea asta.

Q: Și de multe ori ai auzit așa strigând ?

A: Nu, asta s-a întâmplat că nu le da voie, odată i-a luat la snopi și mai mult gata.

Q: Și atunci când i-au luat la lucru, atunci ai auzit mata țipând glas de femeie ?

A: Da, da. Pe deal atunci. Dar mai mult nimic, nu le da voie.

Q: Dar ai văzut oamenii pe care i-a luat la lucru, ai văzut pe cine a luat la lucru ? Când i-au dus atunci pe evreii aceia la deal.

A: Ei, acum de unde, dacă ei seara. Vezi că acum strânge combina, dar atunci făceau legături și legau snopii noaptea, că atunci e mai moale vremea.

Q: Noaptea legau, dar cum vedeau să lucreze noaptea ?

A: Dar ce, asta e, că e așa, știi când, cum se spune, la zori, până amurgește, până în apusul soarelui, apoi ....

Q: Când încă este oleacă de lumină.

A: Da, dar nu toată noaptea, nu-i lua.

Q: Mata ai văzut vreodată corpuri ceva de evrei morți, ai văzut oameni care de acum au murit undeva ?

A: Nu am văzut, n-am.

Q: (Bun. Gata, acum o să te întreb la cameră.) Voiam să te întreb dacă ai văzut vreodată oameni morți în lagăr ?

A: Nu i-am văzut, care murea, apoi aici era o trăsură la boieri și un cal și apoi îi lua și îi puneau și îi îngropa după pădure, unde e pădurea era în ea, îi duceau și îi îngropau acolo. Este locul. Au venit și l-au fotografiat, tot de pe la Chișinău, tot evrei au venit. Tot m-au întrebat și le-am arătat locul și au fotografiat locul acela unde îi îngropa pe dâșii.

Q: Dar mata de unde știi despre locul acela ?

A: Cum să nu știm, dacă atunci au mers, știi, după ce a mers războiul era tranșee acolo și de vale un iaz, și că în tranșeele acelea, că tranșeele s-au făcut pe deal, pe vale nu se fac, pe vale nu vede inamicul, dar pe deal. Și ei ședeau în tranșee, soldații. Acum tranșeele acelea au rămas și acum din lagăr care mureau îi duceau în tranșeele acelea și îi îngropau.

Q: Dar mureau mulți în lagăr ?

A: Iaca, **mureau, 3, 4, 5, 6, 10 pe zi**, dar eu de văzut nu i-am văzut, că nu m-am dus.

Q: Dar ai văzut mata cum îi duceau la groapă ? De unde știi că taman acolo îi duceau ?

A: D'apoi cum dacă se duceau cu dâșii să ia, îi îngropau cu hârlețul, dau țărâna.

Q: Cine se ducea cu dâșii ?

A: Tot oamenii din sat de aici, îi trimiteau și se duceau.

Q: Și așa în fiecare zi îi duceau acolo pe ăștia care mureau ?

A: Dar cum ? Care mureau, atât. Cât a ținut timpul acela, mult nu a ținut, dar cât a ținut timpul acela. Cum să nu moară, dacă într-un sat și moare în fiecare săptămână câte unul, dar ei atâția, că erau mii. De acum, nu acum de foame să moară, dar mureau de acum că i-a venit ceasul să moară și îi luau și îi duceau acolo în tranșee și acolo era țințirumul lor.

Q: Ar ai văzut vreodată cum îi ducea căruța acolo ?

A: Dar îi duceau, dacă îi duceau cu căruța cu un cal, îi zicea Boronic, numele calului era Boronic, și îi pune în trăsura aceea și îi ducea.

Q: Și ai văzut mata cum îi duceau cu trăsura ?

A: D'apoi cum nu am văzut, asta am văzut cum îi încărcă și îi ducea, dar pe dânșii mă oțăram, că asta nu e lucru așa de ....

Q: Dar nu te-a trimis niciodată pe mata acolo să ?

A: Nu m-a trimis și nici nu mă duceam, că aici nu era așa ca care e mai tare de fire, s-a dus, dar eu așa mai .... îmi era, știi, nu puteam.

Q: Și când s-a strâns de acum lagărul, când să-i ducă de aici, ai văzut mata cum i-au dus de aici ?

A: Da, atunci am văzut, când i-au încărcat și s-au dus coloanele încolo.

Q: Dar în ce i-au încărcat ?

A: Cu căruțele.

Q: Tot cu căruțele ?

A: Cu căruțele și care, ăștia care pe jos de acum mai tare, mai, de acum i-au încărcat cu căruțe, că dacă e război, mobilizat căruțe și aveau și i-au încărcat și i-au dus. E vorba că la Mărculești i-au dus, dar unde i-au dus nu știu.

Q: Și i-au dus pe toți într-o singură zi sau mai multe zile i-au scos din lagăr și i-au dus ?

A: I-au încărcat într-o zi pe toți, așa pe rând.

Q: Pe toți ?

A: Pe toți, pe rând. Vra să zică ei au mai fost trimiși mai înainte încolo și acolo a fost lagăr și de acum de aici când i-au luat, când i-au curățit, i-au curățit într-o zi pe toți, i-au luat și s-au dus.

Q: Apoi câte căruțe au venit, dară, ca să-i ia pe dânșii ?

A: Păi ce, dacă căruțele au mobilizat atunci, era timp de război, unde au văzut căruțe ....

Q: Și multe căruțe au venit ca să-i încarce ?

A: Căruțe au venit care, coloană era de căruțe, cum e cu mașinile, dar atunci cu căruțele i-au încărcat și i-au dus. Cum au venit cu perne și cu oghialuri, așa iau încărcat cu perne și cu oghialuri și i-au dus.

Q: Și tot așa i-au dus cu pază ?

A: Da, da, da, cu pază. Și soldații mergeau și ei pe jos. Nu mergeau călări ori în căruțe.

Q: Și au mai rămas soldați aici în sat după ce i-au dus pe dâșii de la lagăr ?

A: Ștabul era și a rămas acolo de acum, au rămas vreo 2, 3, de acum ce trebuia, că ei s-au dus mai înainte, mai departe, în **Transnistria, prin Ucraina.**

Q: În lagăr era și cineva din familiile astea două din sat despre care mata ai spus mai înainte că a fost din sat ?

A: Landus acesta Dănilă.

Q: Și celălalt care ai spus că Avrum.

A: Avrum.

Q: Era cineva din familiile astea două închis și în lagărul acesta ?

A: Era. Ei aici i-au luat, iaca numai au intrat în sat și i-au luat și pe dâșii aici. Și așa i-au luat și pe dâșii cu ceilalți și i-au dus. Cu au mai scăpat ei de acolo nu știu, ei, m-am întâlnit cu aceea a lui Dănilă, cu fetele acelea ....

Q: Și ele tot au fost în lagăr ?

A: Au fost în lagăr.

Q: Și pe urmă te-ai întâlnit după război ?

A: M-am întâlnit, dar nu am stat să vorbim cum de ați scăpat, pe unde ați fost .... ce să vorbești, că na, să întrebi.

Q: Și ei dacă te cunoșteau pe mata și dacă cunoșteau lumea din sat, lumea îi ajuta mai mult sau mai puțin, le era mai milă într-un fel ?

A: Erau ținuți ca și ceilalți, ce crezi, că la fiecare de acum se gândește, oare acesta, oare e păcat... îmi e păcat și de acesta, și de acela.

Q: Dar după ce i-au dus pe dâșii toți din lagăr, ai mai fost pe locul acela unde a fost lagărul să vezi cum a rămas locul ?

A: Cum nu am fost, ce vorbă ? Când s-au dus ei de aici, apoi când mergeai prin buruienile acelea, v-am spus că de pe buruieni se luau păduchi de acum. Vai. Ce, dacă ei atâția mulți, și dormeau, ce e asta, și nespălați, și .... era mare necurățenie, mare ....